

a Beneš-dekrétumokat a Szlovák Köztársaság is megörökölte, és azok a magyarokra is vonatkoznak.”

Futala Tibor

Nemzetközi beavatkozás a vallási eredetű etnikai konfliktusokba

*Fox, Jonathan: Religious causes of international intervention in ethnic conflicts.
= International Politics, 2001. dec. 515–526. p.*

Az etnikai konfliktusok jelentősége növekszik. A hidegháború vége óta gyakoriak az országokon belüli ütközések. Etnikai és vallási konfliktusok irányították a nemzetközi figyelmet néhány olyan országra, mint pl. Jugoszlávia, Ruanda, Csecsenföld, Sri Lanka, Indonézia és India.

A konfliktusok keletkezésének okai különbözők, és nem mindegyik esetben szükséges nemzetközi beavatkozás. A „Minorities at Risk” (veszélyeztetett kisebbség) projekt 1990 és 1995 között 275 etnikai konfliktust jegyzett fel. Ezek 30,2 százalékánál nem volt politikai és 77,1 százalékánál katonai beavatkozás. Miért szükséges az egyik konfliktus esetében a beavatkozás, és a másikban miért nem? A konfliktust előidéző tényezők közül az egyik sem a vallás, de jelentős súlyt képvisel közöttük az etnikai és kulturális különbség két csoport között.

A nemzetközi beavatkozás módját tekintve a különbségek tovább csoportosíthatók: nyelv, történelem, mítosz, település stb. megoszlás szerint. Az egyik lényeges befolyásoló tényező az etnikai kötődés. Valójában ez a kötődés olyan erős, hogy nem csak beavatkozást, de akár háborút is kiválthat. Tapasztalat és számos tanulmány utal arra, hogy az egyik ország elnyomott kisebbsége okozója lehet egy másik (szomszédos) ország többségéhez tartozás vágyából kiinduló háborúnak. Ezt a jelenséget igazolja India és Pakisztán konfliktusa a kashmiri kérdésben, amit még a térség népeinek vallási különbözősége is súlyosbít. Habár a vallás elősegítheti egy közösség identitásának, viselkedésének kialakulását, megnyilvánulását, vitatható ennek funkcionális előnye. Sokan utalnak az iszlám fundamentalisták szélsőséges akcióira, melyeket vallási alapra vezetnek vissza, és innen már csak egy lépés lehet a terrorizmus.

A terrorizmus azonban a vallást a konfliktusok minden formájának igazolására felhasználja, ideértve a nemzetközi konfliktusokat; a diszkriminációt; a népirtást; az évezredek erőszakot; keresztény csoportok intoleranciáját és az etnikai konfliktusokat. Egyes elemzők véleménye szerint a hidegháború utáni korszak nagy konfliktusainak fő alkotóeleme a vallás. Erre támaszkodnak a militáns szekták szervezői.

A „Minorities at Risk” (MAR) metodikája szerint végzett felmérésekből készített adattár 275 etnikai kisebbséget tart nyilván, melyek a világ legkülönbözőbb tájain találhatóak. A csoportosítást etnikum és állam összefüggésében nem lehet egysíkúvá tenni, mert például a kurdok települései három országban helyezkednek el – nem is beszélve az utódállamokba kényszerült magyar kisebbségről!

A MAR adattára a kisebbségekkel kapcsolatban kialakult konfliktusokat is nyilvántartja, majd ezeket szakemberek elemzik. Megkülönböztetnek politikai és katonai beavatkozást más országok részéről. A politikai beavatkozás magába foglalja az ideológiai bátorítást, a nem katonai jellegű pénzügyi támogatást, a külföldi piacok bevonását és a nemzetközi kommunikációt. A katonai beavatkozást megelőzi egy pénzalap létrehozása katonai ellátmány céljára, ezt követi a hadianyagok, harceszközök közvetlen átadása

vagy eladása, a katonai kiképzés, a katonai tanácsadók küldése, a mentő missziók szervezése, végül következnek a határsértések, a határon átnyúló „intézkedések” és az országon belül kombattáns csoportok működése.

A MAR elemzői három olyan fő vallási csoportot határoztak meg, amelyek szerepet játszanak a konfliktusok kialakulásában. Ezek a kereszténység, az iszlám és az egyéb vallások. Ezek tovább oszlanak különböző vallási egységekre. A csoportosítást azért végezték el, hogy megállapíthassák: azonos etnikumhoz, de különböző vallást követő egyének, csoportok fellépését az etnikai vagy a vallási hovatartozás befolyásolja-e. Megállapították, hogy statisztikailag nem lehet a kérdésre „igen” vagy „nem” választ adni. A csoportosítás alsóbb rétegeit is figyelembe véve a vizsgálat vegyes eredményt mutat, nem jellemző a vallási hovatartozás etnikai megmozdulások esetén, mert az iszlám fundamentalista mozgalmak nem tekinthetők etnikai jellegűeknek.

A nemzetközi beavatkozásokban leginkább a nyugati államok vesznek részt olyan helyeken, ahol a kisebbség hasonló vagy azonos a beavatkozó többséggel vagy többséghez. Mindazonáltal moszlim csoportok is legalább annyiszor avatkoztak be más iszlám országok etnikai, vallási konfliktusaiba, mint a keresztény államok. Az USA viszont támogat olyan kisebbséget (azaz beavatkozik egy konfliktusba), amely vallásilag különbözik az amerikai többségi vallástól.

A konfliktusokban mind az etnikai hovatartozás, mind a vallás jelentős szerepet játszik, de ebben a kapcsolat-párosban a vallás az erősebb.

Kádár József

Miként kezelte a német kisebbséget a lengyel politika 1989 után?

Matelski, Dariusz – Sakson Andrzej: Dziesięciolecie polityki narodowościowej III Rzeczypospolitej wobec mniejszości niemieckiej. = Przegląd Humanistyczny, 44. rok. 2000. 5. no. 71–80. p.

Az 1989. évi nagy társadalmi, politikai és gazdasági fordulatot követően a lengyel állam lemondott a mindenáron nemzeti állammá válást szorgalmazó politikájáról. Bevallotta: az országban legalább 1–1,3 millió (3–4%) más nemzetiségű állampolgár él. Közöttük a legtöbben a németek vannak. A kisebbségpolitikai változást a német–lengyel megbékélés dörömbölő szükségessége is siettetette. E viszonyban az 1830. évi felkelés egyik jelszavának, a „Keine deutsche Einheit ohne Polens Freiheit”-nek újbóli hangoztatása lett a mindkét oldalt melengető célkitűzés. 1989. november 12-én – Helmut Kohl és az akkori lengyel miniszterelnök, Tadeusz Mazowiecki részvételével – lengyel és német nyelvű engesztelő misére került sor Krzywóban.

1989 májusában a Szejm elfogadta az egyesületi törvényt, amely az ország kisebbségei, így németsége előtt is szabadabb tette az alkotmány határai között az érdekvédelmi és kulturális szervezkedést. 1991 márciusában jött létre a Nemzeti Kisebbségek Tanácsa, amely azonnal hozzákezdett a nemzetiségi-kisebbségi törvény előkészítéséhez, amelyet – sajnos – a különböző pártérdekek okozta akadályok miatt máig sem sikerült a Szejm-ben elfogadtatni. Ennek ellenére a lengyel állam szomszédjaival 1991 és 1994 között kötött bilaterális szerződéseiben kivétel nélkül szerepel a kisebbségvédelmi passzus.

A német kisebbséget leginkább reprezentáló két, nevezetesen az opolei és az olsztini vajdaság képviselője teljes jogú felhatalmazást kapott a kisebbségi szempontból kényes